

Speech Rolien Sasse, Algemeen Directeur, tijdens het 75-jarig jubileum event in de Domkerk Utrecht. 21 september 2023

Dank u bisschop van Luyn voor uw inspirerende woorden!

Mooi hoe u eindigt met de intergenerationele dialoog. Een goede start voor een 75-jarig jubileum waar generaties vredesactivisten het stokje doorgeven aan nieuwe generaties. En net als de mensen voor ons – op wiens schouders wij staan - moeten ook wij weer naar de toekomst kijken.

Lieve vrienden,

Wat bijzonder om hier vandaag in de Domkerk samen te zijn om het 75-jarig jubileum van Pax Christi en daarmee ook van IKV en PAX te vieren.

I want to especially welcome Marta Ines Romero, Secretary General of Pax Christi International, and her husband who traveled from Colombia to join us in this special event. PAX is not only a Dutch peace organization, we are also the Dutch chapter of Pax Christi International, which links us with 50 other members worldwide. These networks are invaluable.

En een warm welkom voor alle vertegenwoordigers van de IKV lidkerken, waaronder bisschop De Korte, die ons vereren met hun aanwezigheid!

75 jaar geleden ging een groep jongeren over de grenzen van het kapotte Europa op pad om de spiraal van geweld te doorbreken. Zij vonden de oplossing in verzoening en samenwerking in het Europese vredesproject. Pax Christi was geboren en ontwikkelde zich in de tijd van de Wederopbouw. De tijd van mijn ouders. In 1966, mijn geboortjaar, werd mede vanuit deze beweging het oecumenische IKV geboren en stond het werk in het teken van de Koude Oorlog en ontwapening.

En in 2006, de jeugd van mijn kinderen, richtten zij PAX op. De focus verlegde zich meer op de rest van de wereld de Balkan, Afrika, het Midden-Oosten en Latijns-Amerika. De generaties volgden elkaar op. En we staan opnieuw op een kantelpunt naar een nieuwe tijd.

Maar waar de organisatie steeds veranderde, bleven de missie en waarden. PAX werkt aan versterking van de vrede en de bescherming van burgers tegen oorlogsgeweld. Wij doen dat vanuit de kernwaarden die Bisschop van Luyn beschreef: menselijke waardigheid en solidariteit. Vanuit die waarden zijn wij overtuigd dat er pas sprake is van vrede, als die ook echt aan iedereen vrijheid en veiligheid biedt, Vrede moet altijd inclusief zijn. Er is geen plaats voor uitsluiting of onderdrukking. Vrede is per definitie dus ook feministisch!

Hoe we aan vrede werken, verschilt in de tijd en per plaats. Daarin moeten we een strategie kiezen en balanceren tussen twee rollen: die van bruggenbouwer, die de dialoog aangaat, en die van activist, die de achterliggende systemische problemen van oorlog aankaart en opkomt voor de rechten van slachtoffers. Want die slachtoffers staan altijd kwetsbaar tegenover een grotere macht. Of die nu militair, economisch of politiek is. Voor ons is de toetssteen altijd de stem van burgers en onze solidariteit met hen.

We doen dat op lokaal niveau in landen die geteisterd worden door oorlog, zoals Irak, Zuid-Soedan, of Oekraïne. En op mondiaal niveau om de krachten, die oorlog en burgerslachtoffers veroorzaken te beïnvloeden. Zoals de wapenhandel, machtspolitiek of bepaalde multinationale bedrijven.

Maar allereerst: Ik kan natuurlijk niet op dit jubileum staan zonder te reflecteren op nog een constante: onze strijd tegen wapens die geen onderscheid maken tussen soldaten en burgers, zoals clustermunities, landmijnen en natuurlijk kernwapens.

Huzarenstuk waren de grote anti-kernwapendemonstraties van 40 jaar geleden (1981 en 1983) die een record aantal van een half miljoen mensen mobiliseerden! Ik denk dat velen van u daarbij aanwezig waren. Een ander hoogtepunt was het VN-verdrag tot het verbod op kernwapens in 2017, waarvoor ICAN, de internationale campagne waarin PAX een leidende rol heeft, de Nobelprijs voor de Vrede kreeg.

Maar we zijn er nog lang niet. Die kernwapens liggen nog steeds in Volkel en de dreiging van kernwapens is groter dan ooit. De houding van Nederland druist in tegen het non-proliferatieverdrag en maakt onze kritiek op andere landen hypocriet. Kortom, het kernwapendebat is nog springlevend en voor ons geldt nog steeds: Help kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland!

Ik ben nu ruim een half jaar directeur van PAX en mensen vragen mij vaak: Wat is er nu zo bijzonder aan deze organisatie? Heeft u even? Ik zal me tot een kant beperken: dat PAX die twee rollen van vredestichter en activist combineert. En dat we daarin partij durven te kiezen.

De confrontatie met de ravage die oorlog aanricht leerde mij twee lessen. Allereerst dat ontwikkeling niet lineair is en vrede nooit vanzelfsprekend. Ten tweede dat oorlog een allesvernietigend monster is. Dat zien wij in bijvoorbeeld Irak, Syrië en dit jaar weer in Sudan. Landen die voorheen in relatieve voorspoed leefden en nu totaal verwoest zijn. Oorlog is de grootste veroorzaker van armoede, vervuiling, en honger. Oorlog dringt ook door in het hart van mensen, en brengt een spiraal van trauma en geweld teweeg.

Door waarheidsvinding, dialoog en ontwapening doorbreken PAX en haar partners die spiraal van geweld. Zoals ook onze collega John Malith deed in Zuid-Soedan. Waarvoor hij vandaag de internationale PAX Duif ontvangt,

Maar ik zei al: PAX kijkt ook naar systemische factoren en is daarin niet neutraal. Waar geweld voortkomt uit machtsongelijkheid en onderdrukking versterken wij de stem van de slachtoffers. Wij ondersteunen hen zich te verdedigen tegen de agressor en om hun recht te claimen, in een vaak rechteloze wereld. Daar is bij hen veel moed voor nodig.

Een zo'n systemisch probleem is de honger naar grondstoffen waardoor belangen van burgers opzij worden geschoven voor economisch gewin. Dat graaigedrag gaat vaak gepaard met grof geweld.

Zoals de boeren uit Cesar in Colombia die tussen 1996 en 2006 door paramilitairen van hun land werden verdreven voor de winning van steenkool. Na jaren onderzoek en actie kwamen ze

dit jaar hier, in Nederland, genoegdoening eisen van energiebedrijven die deze bloedkolen aankopen.

En zoals de dorpelingen in Zuid-Soedan die tussen 1997 en 2003 door paramilitairen met linken naar het oliebedrijf Lundin werden vermoord, verkracht en verdreven. Nu, twintig jaar later staat hun CEO in Zweden terecht voor oorlogsmisdaden en mensenrechtenschendingen. Het is voor het eerst sinds de processen van Neurenberg na de Tweede Wereldoorlog dat een *captain of industry* persoonlijk wordt vervolgd! Mede door vasthoudend onderzoek en actie van Pax.

Met de energietransitie en schaarste van hulpbronnen zal de druk op mensenrechten alleen maar toenemen. Juist daarom blijft de strijd voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen een top prioriteit!

Kortom, PAX blijft de twee rollen van bruggenbouwer en activist verbinden. Voor ons bestaat vredeswerk uit compassie zonder concessies: peace without appeasement.

Maar vrede blijft ook maatwerk.

Twee weken geleden bezocht ik Oekraïne en ontmoette mensen die met wanhoop vechten tegen de agressie van Rusland. Ik kwam in Horodnia, een plaatsje 20 km van het drielandpunt tussen Rusland, Belarus en Oekraïne. Ooit een bloeiende handelspost, nu een doodlopende straat.

Daar trof ik in de bibliotheek een groep moeders aan die camouflagenetten knoopten voor hun zonen aan het front. "Wat is jullie grootste zorg", vroeg ik onhandig. Tot mijn verbazing noemden ze niet hun zonen maar zeiden ze: "dat Rusland wint en ons weer zal bezetten". Bezetting is voor hen geen vrede maar angst voor genocide. En daarom verdedigen zij zich met de moed der wanhoop. Ze hebben niets te verliezen. Dat vereist steun!

Mensen ook de kerken, bedankten mij als Nederlander, als Europeaan, spontaan voor de militaire steun die voor hen van levensbelang is. Tegelijk bespraken we dat parallel aan die steun, het cruciaal is om de civil society en de democratie in Oekraïne overeind te houden. Om zo ook de vrede te winnen. Zoals twee krachtige vrouwen die ik ontmoette: Olena die training geeft in geweldloze communicatie en traumaverwerking. En Nataliya die werkt aan corruptiebestrijding en burgerparticipatie.

Op dit moment is onze demissionair minister-president in debat met de Tweede Kamer over de Miljoenennota. De regering kiest voor een grote investering in Defensie en zet vooral in op harde security. Maar bezuinigt tegelijk op ontwikkelingssamenwerking. Er is dus minder geld voor vrede, conflictbeheersing en versterking van de internationale rechtsorde. Dat is onbegrijpelijk en kortzichtig! Het is het werk van Olena en Natalia waarop nu gekort wordt. Uiteindelijk kan duurzame vrede en veiligheid in de wereld niet met wapens bereikt worden Juist nu moeten we investeren in vrede!

Oekraïne bracht het bewustzijn van oorlog terug in Nederland. Na de Koude Oorlog dacht Nederland dat het af was en oorlog iets voor verre oorden. Dat is niet zo. Ook in Nederland is er sprake van ontmenselijking en discriminatie van minderheden, verharding van het debat en een afname van het vertrouwen in de politiek. Natuurlijk, Nederland is vredig en vrij. Laten we dat koesteren! Maar de eerste tekenen van een escalatie van conflict zijn ook hier te zien.

Daarom mengen wij ons ook in het politieke en maatschappelijke debat. Nederland is niet immuun voor destructieve krachten die in andere landen spelen. Wij hebben sterke instituties die de macht controleren, de concentratie van macht tegengaan en onvrede en discussie kanaliseren. Die moeten we beschermen. Het demonstratierecht, de rechten van asielzoekers, de bescherming van privacy. Het zijn punten om waakzaam op te zijn. En tegelijk kan het harde publieke debat wel een dosis nieuwsgierigheid en compassie gebruiken. Om tot dialoog te komen, zoals de bisschop ook bepleitte.

De wereld verandert snel. Het is achterhaald om te denken in Noord en Zuid of Oost en West. We zijn één aarde. De macht globaliseert en verschuift. En de nieuwe machthebbers zijn vaak geen democraten. De macht is ook niet alleen voorbehouden aan staten, maar ook aan megabedrijven en superrijken. Trends, inclusief problemen die oorlog en geweld aanjagen, zijn dus ook mondiaal. Het klimaatprobleem. Extreemrechtse stromingen. De technologische revolutie.

We stappen een compleet nieuwe wereld binnen en moeten dus als vredesbeweging opnieuw ontdekken hoe in die wereld te opereren. Door onze bestaande allianties uit te bouwen in sterke mondiale netwerken. Want als negatieve krachten zich bundelen, moeten ook de positieve krachten dat doen.

Daarbij is onze oproep deze vredesweek: laten we eens kritisch naar onszelf kijken en naar de ontwikkelingen in eigen land. Want ook hier moet de rechtvaardige vrede voor iedereen zijn. En wie vrede wil uitdragen, moet eerst zelf vrede vinden.

Om die vrede te bewaken, te delen en weer door te geven naar de volgende generatie.
Dank u!

Rolien Sasse
Algemeen Directeur